

Az oktatás egészségtana. Különös tekintettel az elemi és középiskolai megterhelésre. Irta *Legányi Gyula dr.* a debreceni felső kereskedelmi iskola orvosa. Hegedűs és Sándor bizománya Debrecen. 104. l. Ár 2 korona.

Kevés túlzással azt lehet mondani, hogy korunknak ismertető jele az idegesség. Csak figyelni kell magunkat, embertársainkat s a tüneteket csakhamar észrevehetjük. Fiatal és öreg majdnem egyformán szenved e bajban, sőt feltalálható már az iskola padjain is. Az orvosok, kiknek több alkalmuk nyílik a megfigyelésre, rég látják a baj forrását, csúráját, míg mi laikusok csak akkor kezdjük észrevenni, mikor már teljes romboló hatásában nyilatkozik. És mert így van a dolog, az orvosi kar kötelessége első sorban rámutatni a bajra, keletkezésére, fejlődésére s feltárni az orvoslás módjait is. Örömmel kell látnunk ennek a célnak buzgó szolgálatát *Legányi dr.* könyvében, örömmel adozunk elismeréssel neki, ki mindig physiologiai és pszichologiai törvényekre támaszkodva, tehát az egyedüli reális alapon ismerteti a baj első okát: az iskolai túlterhelést. Az ügy iránti igazi buzgalom vezette e könyv minden sorának megírásánál a szerzőt s minden ember, minden tanító, de főként tanügyi intéző köreink nagy haszonnal olvashatják e művet.

Népies irányban, a művelt közönség számára is íródván e tanulmány, a két első fejezetben élettani ismeretek adatnak mintegy alapul a következők számára, szólván a szervi működésről és az érzékekről, mint a tapasztalat eszközeiről.

A harmadik fejezet a szabadban tartózkodásról szól. Mindjárt az első sorokban rámutat arra a nem huszadik századba való eljárásra, mellyel a hat éves gyermeket elragadják a család és a természet kedves öléből, mert azt már fejlettnak és zárt helyiségben erős értelmi munkára képesnek tartják. Említi a görögöket, kik több mint 2000 évvel ezelőtt a szabadban tanítottak. Hiszen állat, növény egyaránt a napfényre, a szabad levegőre vágyik, anélkül elszíntelenedik, elsatnyúl. Majd a szergyakorlatok korai végeztetése és a gyermeknek idő előtt munkabefogása ellen emeli fel tiltakozó szavát, rámutatván azokra a szervezeti abnormitásokra, melyek ezeket követni szokták. Tiltakozik az ellen a kíváncsi ellen is (Felméri), mely naponként hét órát tűz ki a gyermek foglalkoztatására s hangsúlyozza a játék és sport üdvös voltát, mint amelyek az egyoldalú értelmi nevelést ellensúlyozzák.

Negyedik fejezetben az öntudatról, ötödikben az oktatásról szól a szerző. Tétele, hogy az oktatás mai rendje nem felel meg az élettani elvnek, mert mellőzi a fejlődés törvényeit, sőt pädagogiailag is hibás, mert összetéveszti a tanulás eszközeit a kész ismeretekkel és megfordítva s mint ilyen gyökeresen átalakítandó. Több mint hat lapon

sorolja elő bizonyítékait, különösen részletesen foglalkozik az írás-olvasás tanításával s nem is csodálkozhatik az ember rajta, ha szerző — látva e tárgy tanításában manapság mániává vált szédítő rohanást — némi túlzásba esik az ellenkező irányban.

A következő fejezet címe: az emlékezet. A könyvnelkül tanulás a mai oktatás egyik kirívó ferdesége; az alsó fokon nem volna szabad könyvet használni, a többi fokon is csak akkor, ha nem könyvnelkül tanulásra és magolásra használják — mondja szerző. — Az értelemnek a tanítás óriási anyaga által való megterhelését is elébünk tárja szerző. «8—10 éves gyermek 4—5 kötet könyvet vág be és a vizsgálat alkalmával folyékonyan ledarálja; 16—17 éves ifjú 10—12 kötet könyvet aggat elméjére» — «s vizsgálatok alkalmával nem annyira az értelemmel és itélettel, hanem az emlékezet tündöklésével arat babérokat». Azért törölte el Románia közokt. minisztere az elemi és középiskolai évváró vizsgálatokat «mint olyanokat, melyek nagyban elősegítik az idegbajokat és mint teljesen felesleges ceremóniákat.» Mit tanítsunk tehát? Ami a testi fejlődésnek megfelel, mert a jövő iskolája élettani elveken épül fel s feladata lesz a bírás és nem a tudás.

Egészen természetesen tűnik fel, hogy a következő fejezet a tanköteles kor kezdetével foglalkozik. Találón mondja szerző, hogy ha a törvény az öt éves kort állapította volna meg, sokan akkor sem zúgolódnának, mert fő a sietés. Hogy aztán a vége az lehet, ami nemrég egyik közokt. miniszterünk fiával is megesett: arra alig gondolnak. Anatómiai tények bizonyítanak az iskoláztatásnak 6-ik évben való megkezdése ellen: azonban ez csak elmélet; a moszkvai orvosi kongresszuson szomorú tényekről számol be az előadó: azonban az csak statisztika! De meg ha egy kissé meg is terhelik a tanulót: ott a nagy vakáció, pihenhet; de meg egyáltalában mire való az a szünidei üdülőtelep?

A nyolcadik fejezet tárgya az 1868: XXXVIII. t.-c. Egyenként sorba veszi a népiskola tárgyait. Itt azonban nem egy helyen elhagyja szerző eddigi reális alapját. A hit- és erkölcsant, nyelvtant, hazai földleírást és történetet, polg. jogok és kötelességek ismertetését nem tartja gyermeknek valónak. Indokai ugyan néhol figyelemre méltók, azonban ki kell jelentenünk, hogy e tárgyakkal csak a nagy terjedelem és a módszer kifogásolható, de nem maga a tárgy. Az írás-olvasás tanítására vonatkozó utasítását sem követhetjük; engedje meg szerző, ha ide from, hogy van jobb módszerünk, ahol azonban nemcsak synthesis-sel, de analysis-sel is dolgozunk.

És itt, túl a felén e tartalmas könyvnek, megállok: a középiskolai rész következik s tilos területen nem akarok vadászni. Össze kellene most tehát foglalni a szerzett benyomásokat, azonban ezt már

megtettem a bevezető sorokban s így csak hálás köszönetet mondok szerzőnek e könyvért, mert úgy tetszik nekem, hogy célját — egy lépést tenni a leszerelés, a gyermek és gyermek ifjú terheinek megkönnyítése felé — elérte.

H. Fekete Péter.

*

Népmívelés. Havi folyóirat. Szerkesztik *Bárczy István* és *Weszely d*
Kiadja a Franklin-Társulat. Egy évre 20 kor. Egyes szám 2 korona.
Tanároknak, tanítóknak, jegyzőknek 20% engedmény.

Csendesen, minden zajos feltűnés elkerülésével egy új oktatásügyi folyóirat indult meg, a fent jelzett címen. Úgy külső alakjára, mint tartalmára és szerkesztésére nézve különbözik az eddigi revue-ktől. Külső formája modern, izléses; minden rovat élén szép, művészi fejléc, végén záródísz van. Beosztása is új, eredeti. 23 állandó rovatában önálló értékezesek és kisebb közlések foglalnak helyet. E folyóirat fontos missziót tölt be a *kulturszocializmus* jelszava alatt. A műveltséget a nép millióinak közkincsévé akarja tenni, hogy a tudás, a műveltség, az ismeretszerzés mindennapi szükséglete legyen a népnek. «Az emberi műveltség javai végnélkül megszoríthatók, míg az anyagi eszközök korlátozottak.» Szaporítsuk tehát műveltségünk javait. Seregeljünk a templomba, melynek kapuja tárva-nyitva vár bennünket; ifjút és öreget, szegényt és gazdagot. Siessünk, hiszen már elhangzott a «Harangszó.» (Bárczy István szerk. bevezető cikke). Vessük el magunktól a köznapi gondokat és emeljük fel a mi lelkünket, mert a szelid arcú angyal, a Tudás száll le közénk. Meg kell változnia az embernevelés irányának. «Nálunk eddig a népiskolában és a népmívelésben csak egyoldalú politikai, nemzeti, felekezeti vagy más irányzatok eszközét látták, pedig az igazi népmívelésnek nem lehet más célja, mint a népben az egész ember tökéletesítése.» A népmívelés ez alapelve tehát a legtágabb értelemben vett kulturpolitika alapelve, melynek célja szintén az ideális értelemben vett embernevelés: a lehető legtöbb irányban kiművelt ember nevelése.

Nem féltém ezt a lapot, hisz régóta érzett szellemi szükségleteket elégít ki. Ha materialis szükségleteinket kielégítettük, azok megszűnnek, a szellemi szükségletek ellenben a kielégítés által nőnek.

De lépünk be a templom csarnokába és járuljunk az Úr szelid arcú angyalának, a Tudásnak asztalához. Mindjárt szemünkbe ötlük egy régi kép: «Száz esztendő előtt» (Fináczy Ernő). Magyarország tanügyének régi, már-már elfeledt képe. Mai oktatási rendszerünk fundamentuma. Hogy kongatjuk, döngetjük mi ezt a sziklafalat! Pedig mily merész koncepció, új eszmékben mily gazdag ez a nevelési tervezet. Mellette van az «Új szántás, új vetés» (Gárdonyi Géza). Hogy